

Νεοελληνική Γλώσσα- Β Γυμνασίου

4Η ΕΝΟΤΗΤΑ – ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΑΝ ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΕΡΓΕΙ Η ΔΕΧΕΤΑΙ ΜΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ Η ΑΠΛΩΣ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΜΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.

Α) Ο Αντρέας γράφει	Β) Ο Αντρέας πλένεται
	
Γ) Ο Αντρέας πλένεται από τη μητέρα του.	Δ) Ο Αντρέας κοιμάται .
	
ενεργητική διάθεση	το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια πηγαίνει κάπου αλλού.
Ο γεωργός	οργώνει το χωράφι.
παθητική διάθεση	το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια από κάποιον άλλο.
Το χωράφι	οργώνεται από το γεωργό.
μέση διάθεση	το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια επιστρέφει στο ίδιο.
Η Ελένη	ντύνεται.
ουδέτερη διάθεση	το υποκείμενο βρίσκεται σε μια κατάσταση
Ο Νίκος	βαριέται.

Δεν πρέπει να συγχέουμε τη **φωνή** με τη **διάθεση** του ρήματος:

- η φωνή αναφέρεται στη **μορφή** του ρήματος,
- η διάθεση στη **σημασία** του ρήματος.

Οι 2 φωνές δείχνουν το ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΤΥΠΟ του ρήματος.

Μας φτάνει η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ενός ρήματος για να καταλάβουμε σε ποια φωνή είναι:

Ενεργητική φωνή: -ω/-ώ, δένω, αγαπώ	Παθητική φωνή: -μαι, κρέμομαι, φοριέμαι
---	---

- Μπορεί ένα ρήμα να είναι ενεργητικής φωνής και παθητικής διάθεσης ή και το αντίθετο.

Π.χ. Ο Μάνος εργάζεται σκληρά.	→ ρήμα εργάζομαι : κατάληξη -μαι= παθητική φωνή . Το υποκείμενο όμως ενεργεί άρα ενεργητική διάθεση
---------------------------------------	--

Έπαθε μεγάλο κακό	→ ρήμα παθαίνω : κατάληξη -ω= ενεργητική φωνή . Το υποκείμενο όμως παθαίνει άρα παθητική διάθεση
--------------------------	---

- Μπορεί ένα ρήμα στην ίδια φωνή άλλοτε να είναι ενεργητικής και άλλοτε παθητικής διάθεσης, ανάλογα με τα συμφραζόμενα.

Π.χ. Το παιδί έσκασε το μπαλόνι.	ενεργητική διάθεση : το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια πηγαίνει κάπου αλλού.
Το μπαλόνι έσκασε από τα' αγκάθια.	παθητική διάθεση : το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια από κάποιον άλλο.

Άσκηση:

A. Να βρείτε τη φωνή και τη διάθεση των υπογραμμισμένων ρημάτων, βάζοντας Ε για την ενεργητική, Π για την παθητική, Μ για τη μέση και Ο για την ουδέτερη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΦΩΝΗ	ΔΙΑΘΕΣΗ
1. Ο γιατρός της είπε να <u>ξεκουράζεται</u> .		
2. Η θεία μου <u>εργάζεται</u> ακόμη και τις Κυριακές.		
3. Γιωργάκη <u>πλύθηκες</u> στο πρόσωπο;		
4. Το πρωί <u>σηκώνομαι</u> στις επτά.		
5. Σιγά. Το παιδί <u>κοιμάται</u> .		
6. Το δέντρο <u>ξεριζώθηκε</u> από τον αέρα.		
7. Η διευθύντρια <u>επαίνεσε</u> τον ευγενικό μαθητή.		
8. Φέρε σε παρακαλώ το νερό. <u>Διψάω</u> πάρα πολύ.		
9. Ο Οδυσσέας <u>σκεφτόταν</u> πώς θα σκοτώσει τους μνηστήρες.		

10. Ο σκόρος έφαγε το ωραίο μου παλτό.		
11. Οι γάτοι νευριάζουν με τα χάδια.		
12. Ο τεχνίτης διορθώνει τη βρύση.		
13. Ο Κώστας αυτή τη στιγμή βρίσκεται στον ξενώνα.		
14. Σε πέντε λεπτά έρχομαι σπίτι.		
15. Ο κάμπος φωτίστηκε από τον ήλιο.		

Β. Να αναφέρετε τη διάθεση των ρημάτων των παρακάτω προτάσεων.

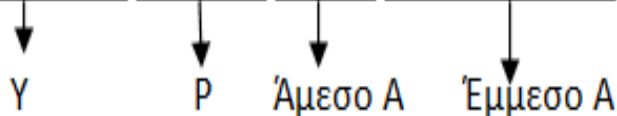
1. Ο Νίκος κοιμάται. ....
2. Χθες έτρεξα πολύ και κουράστηκα. ....
3. Τα χιόνια έλιωσαν από την άνοδο της θερμοκρασίας. ....
4. Η Μαρία περιποιείται πολύ τα μαλλιά της. ....
5. Οι περισσότεροι άνθρωποι ξεκουράζονται τις μεσημεριανές ώρες.
.....
6. Οι μαθητές ετοιμάζονται για τις εξετάσεις. ....
7. Οι επισκέπτες της Ακρόπολης θαυμάζουν περισσότερο τον Παρθενώνα.
.....
8. Τα περισσότερα αντικείμενα του σπιτιού καταστράφηκαν από τη μανία της πυρκαγιάς. ....
9. Το αυτοκίνητο κινείται με σταθερή ταχύτητα. ....
10. Μην κρύβεσαι πίσω από το δάχτυλό σου. ....
11. Ο Δημήτρης κάθεται με τις ώρες στον καναπέ και βλέπει τηλεόραση.
.....

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ – ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ

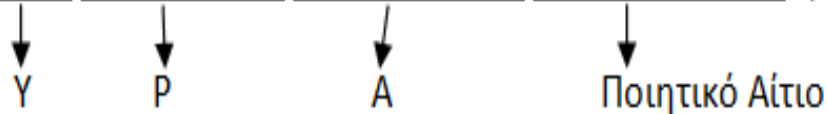
Όταν μετατρέπουμε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική:

1. το ρήμα γίνεται παθητικής φωνής,
2. το αντικείμενο της πρότασης στην ενεργητική σύνταξη γίνεται υποκείμενο της πρότασης στην παθητική σύνταξη (σε ονομαστική πτώση)
3. αυτό που στην ενεργητική σύνταξη ήταν υποκείμενο, στην παθητική σύνταξη γίνεται ποιητικό αίτιο (παίρνει μπροστά του το από, για να μας δείξει «ποιος φταίει» για την ενέργεια που έγινε.)

Π.χ. Ο δάσκαλος μοίρασε βιβλία στους μαθητές. (ενεργητική σύνταξη)

Βιβλία μοιράστηκαν στους μαθητές από το δάσκαλο. (παθητική σύνταξη)

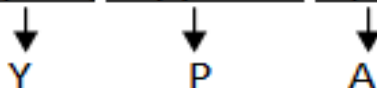
Όταν μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική :

1. το ρήμα γίνεται ενεργητικής φωνής
2. το ποιητικό αίτιο γίνεται υποκείμενο της πρότασης στην ενεργητική σύνταξη (σε ονομαστική πτώση)
3. αυτό που στην παθητική σύνταξη ήταν υποκείμενο στην ενεργητική σύνταξη γίνεται αντικείμενο (σε αιτιατική πτώση).

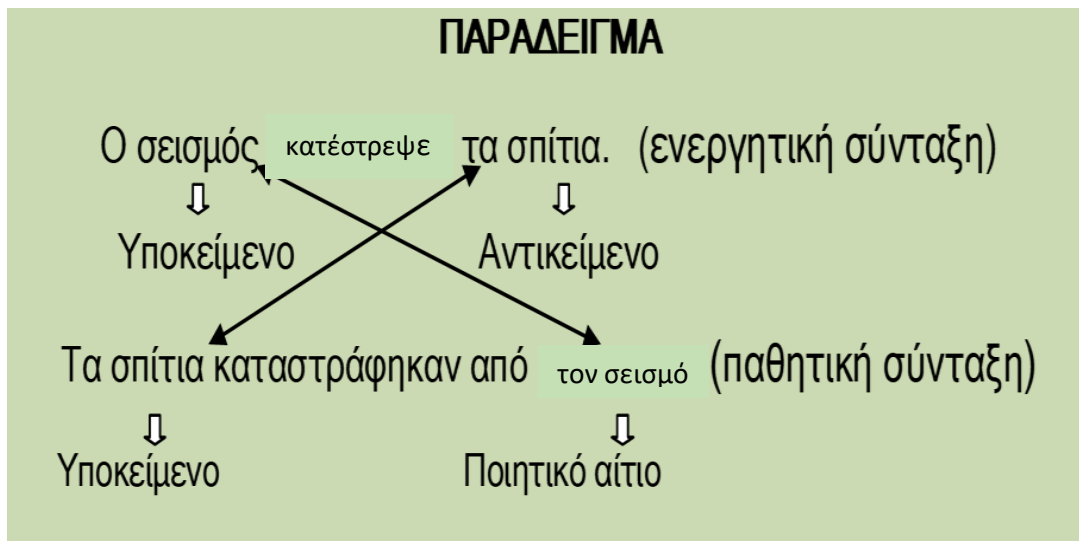
Π.χ. Η γη θερμαίνεται από τον ήλιο. (παθητική σύνταξη)

Ο ήλιος θερμαίνει τη γη. (ενεργητική σύνταξη)

Ο χρόνος του ρήματος, κατά τη μετατροπή δεν αλλάζει και παραμένει ο ίδιος.

Με την ενεργητική σύνταξη:	Με την παθητική σύνταξη:
∅ Δίνεται έμφαση/εξαιρείται το υποκείμενο, δηλαδή ο δράστης.	∅ Δίνεται έμφαση/εξαιρείται το αποτέλεσμα της ενέργειας, η πράξη / δράση που κάνει το υποκείμενο.
∅ Το ύφος γίνεται πιο προσωπικό, άμεσο, ζωντανό κ.λπ..	∅ Το ύφος γίνεται πιο επίσημο, τυπικό, απρόσωπο, ουδέτερο κ.λπ.
	∅ Ο λόγος αποκτά μεγαλύτερη πλοκή και γίνεται πιο σύνθετος.

Αποθετικά ρήματα

Αν το ενεργητικό μεταβατικό ρήμα λήγει σε -μαι, τότε δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί το ίδιο και ως ρήμα παθητικής διάθεσης και αν σχηματίζει παθητική διάθεση τη σχηματίζει περιφραστικά με το ένα μέρος να προέρχεται από το θέμα του.

Π.χ. «Οι ισχυροί **εκμεταλλεύονται** τους αδύνατους.» (ενεργητική)

«Οι αδύνατοι **γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης** από τους ισχυρούς.» (παθητική)

Παραδείγματα τέτοιων ρημάτων:

Ενεργητική διάθεση	Παθητική διάθεση
εκμεταλλεύομαι κάτι	κάτι γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης
αντιλαμβάνομαι κάτι	κάτι γίνεται αντιληπτό

ανέχομαι κάτι	↔	κάτι γίνεται ανεκτό
δέχομαι κάτι	↔	κάτι γίνεται δεκτό
περιποιούμαι κάποιον	↔	κάποιος δέχεται (τις) περιποιήσεις
υπόσχομαι να ή ότι...	↔	δίνεται (η) υπόσχεση να ή ότι...

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Α. Να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική και αντίστροφα:

1. Η μόλυνση του περιβάλλοντος αυξάνεται από τα αυτοκίνητα.

.....

2. Η Βουλή ψηφίζει τους νόμους.

.....

3. Το κλίμα ενός τόπου επηρεάζεται άμεσα από τη μορφή του εδάφους.

.....

4. Η γιαγιά ετοίμαζε το τραπέζι με πολλή φροντίδα.

.....

5. Η οδοντίατρος απολύμανε με προσοχή τα χειρουργικά της εργαλεία.

.....

6. Το μπλουζάκι της φίλης μας είναι ακριβοπληρωμένο.

.....

7. Στο Βυζάντιο οι δυνατοί εκμεταλλεύονταν και καταπίεζαν τους μικροκαλλιεργητές.

.....

8. Στο εργοστάσιο οι ειδικευμένοι εργάτες επεξεργάζονταν τα παράγωγα του πετρελαίου.

.....

9. Κάθε χρόνο απονέμονται βραβεία από το σχολείο στους άριστους μαθητές.

.....

10. Ο επιτηρητής αντιλήφθηκε το τέχνασμα των αντιγραφών και τους μηδένισε.

.....

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΑΙΤΙΟ (ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ)

Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται ως εξής:

α. από + αιτιατική.

π.χ. Κατηγορήθηκε από τους συναδέλφους του.

Ωστόσο, το προθετικό σύνολο από + αιτιατική δε δηλώνει πάντα το ποιητικό αίτιο, αλλά μπορεί να εκφράζει κάποια επιρρηματική σχέση.

π.χ. Η είδηση μεταδόθηκε από την τηλεόραση, (τρόπος)

Πολλοί άνθρωποι εκδιώχθηκαν βίαια από τον τόπο τους. (τόπος)

β. σε + αιτιατική (με τα ρηματικά επίθετα σε -τός).

π.χ. Είναι αγαπητός σε όλους.

γ. με + αιτιατική (στην περίπτωση αυτή το ποιητικό αίτιο προσδιορίζει επιθετικές μετοχές).

π.χ. Η ιστορία του τόπου του είναι μια ιστορία γραμμένη με αίμα

δ. ενωμένο ως α' συνθετικό με μετοχές παθητικού παρακειμένου.

π.χ. Ήταν ηλιοκαμένος. (= καμένος από τον ήλιο)

Το ποιητικό αίτιο παραλείπεται όταν εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα.

ΑΣΚΗΣΗ

Να βρείτε πού το Προθετικό Σύνολο από + αιτ. είναι ποιητικό αίτιο και πού επιρρηματικός προσδιορισμός βάζοντας Χ στο αντίστοιχο κουτάκι:

Προτάσεις	ποιητικό αίτιο	επιρρηματικός προσδιορισμός
α. Ο ληστής προδόθηκε από ένα σημάδι στο αριστερό του χέρι.		
β. Είμαι ευχαριστημένος από την πρόοδό σου.		
γ. Το τέμπλο δουλεύτηκε από καλό τεχνίτη.		
δ. Οι στρατιώτες εμψυχώθηκαν από τον λοχαγό τους.		
ε. Ο Ιωάννης επέστρεψε από το ταξίδι του.		
στ. Ο ασθενής εξετάστηκε από μια πολυμελή επιτροπή.		
ζ. Του κ. Γεωργίου του δόθηκε άδεια από την Υπηρεσία του.		
η. Ο Πέτρος πήρε το γάλα από το ψυγείο.		